

» JEGYZET

ROZSNYAI
SÁNDORVitatható módon vették el
tőlünk Erdélyt másodszor is (2.)

(folytatás tegnapi számunkból)

A második világháború elején Románia ugyanúgy megtámadta a Szovjetuniót, mint Magyarország (Románia támadott előbb). A háborút lezáró béketárgyalásokon a Szovjetuniót képviselő küldött – leegyszerűsítve – mégis azt kérte, hogy az akkor még magyar kézen levő Erdélyt vegyék el tőlünk és adják a románoknak. Vajon miért segített a Szovjetunió abban, hogy Erdélyt a románoknak adják oda, és ne a magyaroknak?!

Román pálfordulás, az elfeledett becsületszó

Miután a szovjet csapatok a németeket Moszkvánál és Sztálingrádnál is megverték, a románok és magyarok közös szövetségesükkel, a németekkel visszavonultak és eljutottak a román határig. A románok megértették, amit akkor már mindenki tudott, mégpedig hogy a németek elvesztették a háborút és addigi szövetségesüket, a németeket és a magyarokat elárulva ellenségükkel, a Szovjetunióval léptek szövetségre. A románoknak nem számított a becsületszavuk, amit a németeknek adtak (nekünk igen), a nagypolitikában gondolkodás nélkül elárultak és az addigi közös ellenségnek, a Szovjetunióknak kiszolgáltatták mindkét szövetségesüket, a németeket is és a magyarokat is. Egykori történelemkönyveinkben fényképekkel bizonyították, hogy ők most már a Szovjetunió barátai. Az, hogy rövid időre rá a románok gyakorlatilag – finoman fogalmazva – elfordultak, de bizonyára el is árulták újabb szövetségesüket is, a Szovjetuniót, szép magyarsággal mondván már csak hab a tortán. A magyar becsület megtartása miatt mi a hazát, Erdélyt elvesztettük.

Ezt a problémát érdemes részletesebben elemeznünk. A Romániának a Szovjetunióval kötött fegyverletételi egyezségében gyakorlatilag az állt, hogy a háború után Románia megkapja Erdély nagyobb részét. Magyarra fordítva ez azt jelentette, hogy Románia a fegyverletételi aláírásakor beleegyezését adta, miszerint Erdély egy kisebb része magyar marad. A románok azt tartják magukról az összes erre vonatkozó történelemkönyveikben, sőt még magánbeszélgetéseken is, hogy ők Erdélyről soha le nem mondtak.

Horthy próbálkozásai, Groza „jogcíme”

Itt egy rövid kitérőt kell tennünk, mert ma már mindenki tudja, hogy a magyar állam vezetője, Horthy Miklós is megpróbálta megmenteni Erdélyt, Magyarországot. A románokhoz hasonló békedelegációt küldött a szovjetekhez

tárgyalásra. Az egyeztetés nem sikerült, aminek az lett a következménye, hogy egyezség hiányában tőlünk a béketárgyalásokon másodszor is elvették Erdélyt, a románok pedig a párizsi béketárgyalásokon 1947-ben másodszor is megkapták Erdélyt.

Mielőtt tovább mennénk, nem kerülhetünk meg egy kérdést. Éspedig azt, amit a románok hangoztatnak a mai napig, hogy a párizsi béketárgyaláson azt adták nekik, amit mindenki elhitt, éspedig hogy ez az őseiknek a földje (Erdély). Ez azonban nem igaz. Álljon itt erre vonatkozólag Románia akkori miniszterelnökének, dr. Petru Grozának a hivatalos román diplomaták számára megküldött utasítása (nyilatkozata): „...a magyar kérdés tárgyalása során sose hivatkozzanak történelmi jogokra, mert hiszen ezek mindig vitások és sohasem dönthető el, hogy a magyar álláspont a helyes-e, vagy pedig a dákoromán kontinuitás elmélete. Neki (Petru Grozának – a szerző megjegyzése) egy jogcíme van Erdélyhez, az, hogy az erdélyi magyarságot minden tekintetben egyenjogúsította, és hogy ezt az egyenjogúsítást a jövőben is megvédi úgy, hogy a határok jelentősége magától meg fog szűnni.” (lásd Rác István: Tanulmányok Erdély történetéről, Debrecen, 1988, 204. oldal). Tehát akkor, 1947-ben még a hivatalos román államvezetés sem fogadta el és nem tartotta fenn azt az azelőttiek során, sőt a későbbiekben is vallott alapelvet, mely szerint Erdély azért illetné meg a románokat, mert az az őseik földje volt. Itt a gyakorlatban azt a rómaiak által megállapított alapelvet alkalmazták velünk szemben, mely úgy hangzik, hogy „vae victis” (jaj a legyőzötteknek). A legyőzöttek pedig mi, magyarok voltunk.

Az igazsághoz hozzátartozik, hogy Horthy Miklós megpróbált egyezkedni az oroszokkal Magyarországot és Erdély érdekeinek megvédése végett. Több mint valószínű, hogy

ezeknek az egyezkedéseknek az áldozata lett Horthy Miklós fia, Horthy István, de az egyezkedések nem sikerültek, így Erdélyt másodszor is elvesztettük. Itt ismét egy rövid kitérőt kell tenni: az akkori magyar vezetés, Horthy Miklós a következő választási lehetőség előtt állt: vagy kitar a német szövetséges mellett – akit a románok már azelőtt elárultak –, vagy megpróbálja megmenteni Magyarországot és Erdélyt. Horthy mind a kettőt megpróbálta, de rajtaveszett. Így Erdélyt ismét elvesztettük. Egyébként Horthy Miklós és a magyar vezetés igen nehéz kérdés előtt állt, éspedig hogy kitar a német szövetséges mellett, tartja a becsületszavát; sokan azt mondják, hogy a magyar vezetés ezt a megoldást választotta, mert a magyar tisztakar gyakorlatilag német származású tisztakból állt. A másik lehetőség, hogy Magyarország is a Szovjetunióhoz csatlakozik. Ezen a kérdésen addig „tanakodott” a magyar vezetés, amíg a gyakorlatban mindent elvesztett. Ezen nincs mit szépitni, így történt.

A becsület helyett a hazát kellett volna választani

Anélkül, hogy részletekbe bocsátkoznánk, mindenki megérti, hogy a románokkal való összehasonlításban mi gyengébb politikusok voltunk, mint ők, ezért és emiatt veszítettünk el mindent. Nem volt könnyű a választás, szerintem ebben az esetben a becsület (amely a Németországgal való szövetség megtartását jelentette) és a haza között (amely nagy szavakkal Erdély megtartásának a lehetőségét jelentette) az utóbbit kellett volna választani. Nem azt választottuk. Bízunk benne, hogy a magyarok Istene harmadik lehetőséget is fog adni, hogy minimum a dr. Petru Groza által megígért jogegyenlőség megvalósuljon.

A szerző sepsiszentgyörgyi jogász, ügyvéd

A hetvenöt évvel ezelőtti román kiugrás története

» KRÓNIKA

Az I. Mihály király vezette államcsíny 75 éve, 1944. augusztus 23-án döntötte meg a fasiszta Ion Antonescu diktátor uralmát, és Románia a náci Németország oldaláról átállt a szövetségesekhez. Az ország 1940-re elvesztette az első világháború után megszerzett területei nagy részét: Besszarábiát a Szovjetunióknak, Dél-Dobruzsát Bulgáriának kellett átadnia, a második bécsi döntés pedig Észak-Erdélyt juttatta vissza Magyarországnak. Mindez sokkolta a román közvéleményt, II. Károly király lemondásra kényszerült. A trónra fia, I. Mihály került, aki 1940. szeptember 6-án teljhatalommal államvezetőnek (Conducator) nevezte ki a szélsőséges Vasgárda és Hitler támogatását is élvező korábbi hadügyminiszter Ion Antonescut. Amikor Németország 1941. június 22-én hadüzenet nélkül megtámadta a Szovjetuniót, Antonescu egymillió katonával, kőolaj- és élelmiszer-szállítmányokkal támogatta Hitlert, aki keleti területek megszerzésével kecsegtette őt.

A németek sztálingrádi veresége után, 1943-tól megfordult a háború menete. Az előnyomuló Vörös Hadsereggel szemben vívott harcokban a román hadsereg hatalmas veszteségeket szenvedett, katonái demoralizálódtak. A bukaresti vezetés

már 1944 tavaszán elkezdte a tapogatózást a fegyverszünetről, a magyar Kállay-kormányallal ellentétben azonban nemcsak Nyugaton, hanem Moszkvában is. A szovjetek nem rokonszenveztek ugyan az 1941-ben jelentős területeiket megszálló, Odesszában súlyos vérengzést is elkövető románokkal, de nem zárták el a megállapodástól. A román átállással ugyanis megnyílt volna az út a Balkán és Magyarország felé, ezért Moszkvában még azt is kilátásba helyezték, hogy Románia visszakaphatja Észak-Erdélyt. A király azonban hiába próbálta meggyőzni Antonescut az irányváltás szükségességéről, a vissza-utasította az áprilisban közölt előzetes feltételeket.

A kiábrándult uralkodó a hatalomból kiszorult, de a formálisan létező Nemzeti Liberális Párt és a Nemzeti Parasztpárt képviselőivel kezdett tárgyalni, környezetében májusban elkezdte a kiugrás előkészítését. A június 13-ról 14-re virradó éjszaka I. Mihály bizalmasai, az említett két párt és a Román Kommunista Párt (őket a szovjetek nyomására vonták be a megbeszélésekbe) képviselői megállapodtak, hogy a megfelelő időpontban a király a fegyveres erők főparancsnokaként utasítja Antonescut a németekkel való szembefordulásra. Ha a Conducator ezt megtagadja, letartóztatják,

a hatalmat a szociáldemokratákkal kiegészült Nemzeti Demokrata Blokk veszi át.

A Vörös Hadsereg 1944. augusztus 20-án Jászvásár és Kisinyov térségében áttörte a német-román védelmet és benyomult Romániába. Antonescu még akkor sem volt hajlandó változtatni álláspontján és az augusztus 22-i kormányülésen kimondta a háború folytatását. A Conducator másnapra kért kihallgatást I. Mihálytól, terveit ezután a frontra indult volna. A további halogatásnak nem lett volna értelme, így a király augusztus 23-i találkozájukon felszólította Antonescut, hogy vegyen részt a kiugrásban, s amikor ő ezt megtagadta, a királyi testőrség őrizetbe vette. Mihály ezután tájékoztatta a német nagykövetet, s annak legnagyobb elképedésére felajánlotta: hozzájárul a német csapatok harc nélküli kivonásához. Este tíz órakor I. Mihály rádióbeszédben jelentette be a katonai diktatúra felszámolását, a fegyverszünetet és a csatlakozást a szövetségesekhez, a szakítást a németekkel. A kiáltvány szerint „A nemzet összes erejét mozgósítva át fogjuk lépni az igazságtalan bécsi döntés által ránk erőszakolt határokat, hogy felszabadítsuk Erdélyünk földjét az idegen megszállás alól.”

A kiugrás sikerében szerepet játszott, hogy a román közvélemény hagyományosan inkább francia orientáltságú volt, az

Észak-Erdélyt Magyarországnak juttató második bécsi döntést sem bocsátották meg a németeknek, a pártok többsége támogatta a királyt és az is, hogy a főváros körzetében nem állomásoztak jelentős német erők. Másnap a román hadsereg a tegnap még fegyverbarátnak minősített németek ellen fordult, akik ugyan bombázták Bukarestet, de csak a visszavonulást választhatták. A Vörös Hadsereg és az immár vele szövetséges román erők augusztus 26-án az Úz és a Csobányos völgyében átlépték az akkori magyar határt, ezzel Magyarország területén is megkezdődtek a harci cselekmények. A román átállást hivatalosan a szeptember 12-én aláírt, a szovjetek diktálta fegyverszünet szentesítette, amely Romániát lényegében szovjet megszállás alá helyezte, Antonescut szeptember 1-jén adták ki a szovjet hatóságoknak.

A románok a sikeres kiugrás révén a győztes oldalon fejezték be a háborút. Az augusztus 23-i fordulat katasztrófális következményekkel járt Magyarországra nézve, ahol a Horthy Miklós kormányzó által október 15-én megkísérelt kiugrás kudarcra zárt és a nyilas hatalomátvétellel vezetett. Az esély elveszett a különbékére, és az is bizonyossá vált, hogy Észak-Erdély megtartására sincs esély, mert a szeptember 12-i román-szovjet fegyverszünet utolsó pontja érvénytelennek mondta ki a második bécsi döntést.